

VILKŲ DAROMA ŽALA ŪKINIAMS GYVŪNAMS KALVARIJOS SAVIVALDYBĖS TERITORIJOJE

Jaunutis VIEVESIS, Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija, Miškų ir ekologijos fakultetas, el. paštas:
jaunius.vievesis@gmail.com

Santrauka

Šiame moksliniame straipsnyje analizuota 2019–2021 m. Kalvarijos savivaldybės teritorijoje vilkų daroma žala ūkiniams gyvūnams. Analizuojamo laikotarpio duomenys paimti iš Kalvarijos žemės ūkio ir melioracijos skyriaus. Buvo nustatyta, kuriose Kalvarijos savivaldybės teritorijose vilkų padarytos žalos. Nustatyta, kad daugiausia – Kalvarijos ir Sangrūdų seniūnijose. Aiškinantis vilkų daromos žalos dėsningumus, atsižvelgiant į žalos atvejų pasiskirstymą sezonų metu buvo nustatyta, kad per trejų metų laikotarpį daugiausia žalos atvejų buvo nuo liepos iki spalio mėnesio, tam įtakos galėjo turėti ūkinių gyvūnų ganymas ir vilkų mokymas jaunos vilkiukus medžioti. ir. Aiškinantis vilkų daromos žalos dėsningumą pagal papjautų ūkinių gyvūnų rūšį ir skaičių per 2019–2021 metus nustatyta, kad iš viso vilkų buvo papjautas 51 ūkinis gyvūnas, iš kurių daugiausia yra papjauta avių (59 %). Darbe duomenys buvo apdoroti *Microsoft Excel* programa.

Reikšminiai žodžiai: vilkų daroma žala, ūkiniai gyvūnai

Įvadas

Visuomenės požiūris į gamtos ir biologinės įvairovės išsaugojimą laikui bėgant gerokai keitėsi. Puikus šio pokyčio pavyzdys yra žmonių požiūris į stambiuosius mėsdžius gyvūnus. Stambiuosius plėšrūnus anksčiau žmonės intensyviai persekiojo, todėl XIX–XX a. daugelyje jų natūralaus arealo vietų šie gyvūnai išnyko. Tačiau kai kuriose istoriškai užimtose buveinėse stambieji mėsdžiai pradėjo atsigauti nuo XX a. dešimtojo dešimtmečio dėl pasikeitusių teisės aktų, politikos ir visuomenės požiūrio (Chapron et al., 2014; Fechter, Storch, 2014). Pilkojo vilko (*Canis lupus*), saugomo Buveinių direktyvos ir Natura 2000, populiacija šiuo metu auga, plečiasi jos arealas Europoje (Reinhardt, Kluth, 2007; Chapron et al., 2014; Andersen et al., 2015). Dėl savo teritorinių ypatybių bei gebėjimo įveikti didelius atstumus, kad galėtų maitintis ir daugintis, vilkai gali gyventi įvairiose aplinkose, net ir žmogaus dominuojamame kraštovaizdyje (Fritts et al., 2003; Reinhardt et al., 2019).

Sugrįžus vilkui, atsinaujino ir konfliktai su vietiniais žmonėmis, daugiausia dėl naminių gyvulių puldinėjimo (Reinhardt et al., 2012; Morehouse, Boyce, 2017; DBBW, 2019a). Vilkai minta daugiausia stambiu (240–650 kg) ir vidutiniu (23–130 kg) laukiniu grobiu, bet taip pat gali užpulti gyvulius, kurių dydis siekia net 500 kg, t. y. suaugusius galvijus ir arklius, avis (25 kg), ožkas (47 kg), priklausomai nuo veislės (Newsome et al., 2016). Daugiau nei šimtmetį pragyvenę be stambiųjų mėsdžių ūkininkų gyvuliai tapo labiau pažeidžiami dėl vilkų išpuolių ir susilpnėjusio stambiųjų plėšrūnų populiacijų reguliavimo (Flörcke, Grandin, 2013) bei apsaugos priemonių stokos (Reinhardt et al., 2012). Neigiamas požiūris į vilkus, ypač ūkininkų, išprovokavo neteisėtą atsakomąjį vilkų medžiojimą, o tai yra didelis iššūkis stengiantis juos išsaugoti (Reinhardt, Kluth, 2007; Liberg et al., 2011; Kaczensky et al., 2012; Browne, Nuñez et al., 2015). Daugelį tradicinių apsaugos priemonių, tokių kaip sarginiai šunys bei aptvarai, gyvulių savininkai dabar retai naudoja (Breitenmoser et al., 2005; Reinhardt et al., 2012). Ūkininkai tose šalyse, kuriose vilkai nuolat gyvena, vis dar naudojasi šiomis priemonėmis (Ciucci, Boitani, 1998; Iliopoulos et al., 2009; Rigg et al., 2011). Panašu, kad vilkų naikinimas šaudant ar gaudant spąstais mažėja tiek dėl vilkų teisinio statuso, tiek atsižvelgiant į etinius, emocinius ir finansinius veiksnius (Bradley et al., 2015; Poudyal et al., 2016).

Darbo tikslas – nustatyti vilkų padarytos žalos atvejų pasiskirstymą bei vilkų daromą poveikį ūkiniams gyvūnams Kalvarijos savivaldybės teritorijoje 2019–2021 m.

Uždaviniai:

1. Išanalizuoti vilkų padarytos žalos pasiskirstymą Kalvarijos savivaldybės teritorijoje;
2. Išsiaiškinti vilkų daromos žalos dėsningumus atsižvelgiant į žalos atvejų pasiskirstymą įvairių sezonų metu;
3. Išsiaiškinti vilkų daromos žalos dėsningumą pagal papjautų gyvulių rūšį ir skaičių.

Tyrimų objektas ir metodika

Darbo objektas – vilkų daroma žala ūkiniams gyvūnams Kalvarijos savivaldybės teritorijoje.

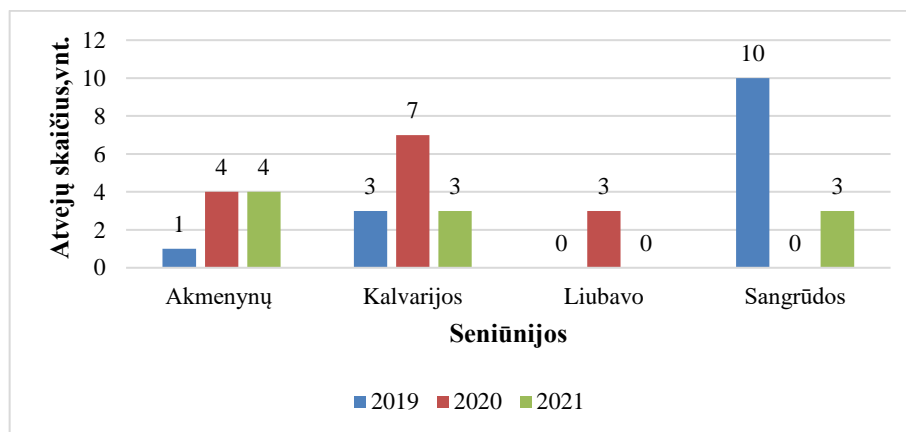
Kalvarijos savivaldybė – administracinis teritorinis vienetas pietvakarių Lietuvoje, pasienyje su Lenkija. Plotas 441 km² (0,7 % Lietuvos ploto). Miškai (daugiausia mišrieji ir spygliuočių) užima 12,5 % Kalvarijos savivaldybės

teritorijos. Didžiausias yra Sūsninkų miškas, tai – 2000 ha miškų masyvas, besidriekiantis Lenkijos pasienyje Kalvarijos savivaldybei yra priskirtos 4 seniūnijos: Akmenynų, Kalvarijos, Liubavo, Sangrūdės.

Duomenys apie vilkų daromą žalą ūkiniams gyvūnams surinkti Kalvarijos savivaldybės Žemės ūkio ir melioracijos skyriuje už laikotarpį nuo 2019 m. sausio 1 d. – 2021 m. gruodžio 31 d. Surinkta informacija buvo apdorota *Microsoft Excel* programa.

Rezultatai ir jų aptarimas

Analizuojant vilkų daromos žalos pasiskirstymą ūkiniams gyvūnams Kalvarijos savivaldybės seniūnijų teritorijose 2019–2021 m. buvo nustatyta, kad kiekvienais metais žalos atvejai pagal seniūnijų teritorijas yra netolygūs (1 pav.).

1 pav. Vilkų daromos žalos atvejų pasiskirstymas Kalvarijos savivaldybės seniūnijose 2019–2021 m.

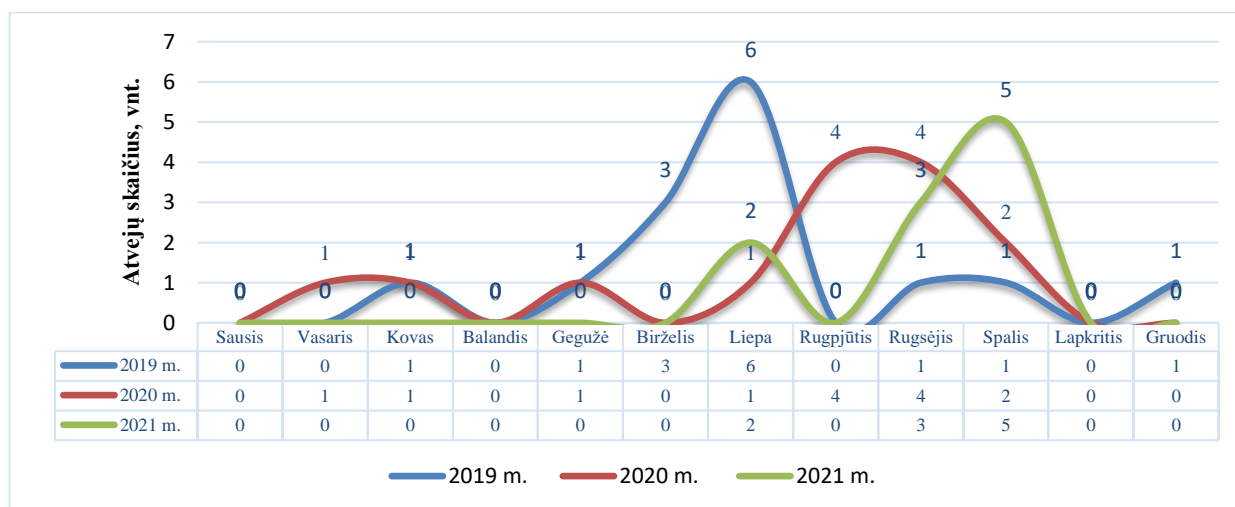
2019 m. tiriamose Kalvarijos savivaldybės seniūnijose vilkų daromos žalos atvejų skaičiaus pasiskirstymas iš 4 seniūnijų yra 3 seniūnijose: Akmenynų – 1, Kalvarijos – 3, Sangrūdės – 10 atvejų. Daugiausia – Sangrūdės, mažiausiai – Akmenynų. Liubavo seniūnijos teritorijoje 2019 m. nėra užfiksuotų žalos atvejų.

2020 m. žalos atvejų užfiksuota 3 iš 4 seniūnijų: Akmenynų – 4, Kalvarijos – 7, Liubavo – 3 atvejai. Daugiausia – Kalvarijos, mažiausiai – Liubavo. Sangrūdės seniūnijos teritorijoje 2020 m. nebuvo užfiksuotų žalos atvejų.

Per 2021 m. žalos atvejų taip pat užfiksuota 3 iš 4 Kalvarijos savivaldybės seniūnijų: Akmenynų – 4, Kalvarijos – 3, Sangrūdės – 3 atvejai. Daugiausia – Akmenynų – 4 atvejai, Kalvarijos ir Sangrūdės – po 3 atvejus. 2021 m. Liubavo seniūnijos teritorijoje žalos atvejų nebuvo užfiksuota.

Išanalizuoti duomenys priklauso nuo įvairių veiksnių: seniūnijos dydžio, miškingumo, vilkų populiacijos kiekio, ūkinių gyvūnų rūšies, ūkinių gyvūnų skaičiaus, taikomų apsaugos priemonių. Per 3 metų laikotarpį Kalvarijos savivaldybės seniūnijų žalos atvejų skaičius buvo toks: Akmenynų – 9 (24 %), Kalvarijos – 13 (34 %), Liubavo – 3 (3 %), Sangrūdės – 13 (34 %).

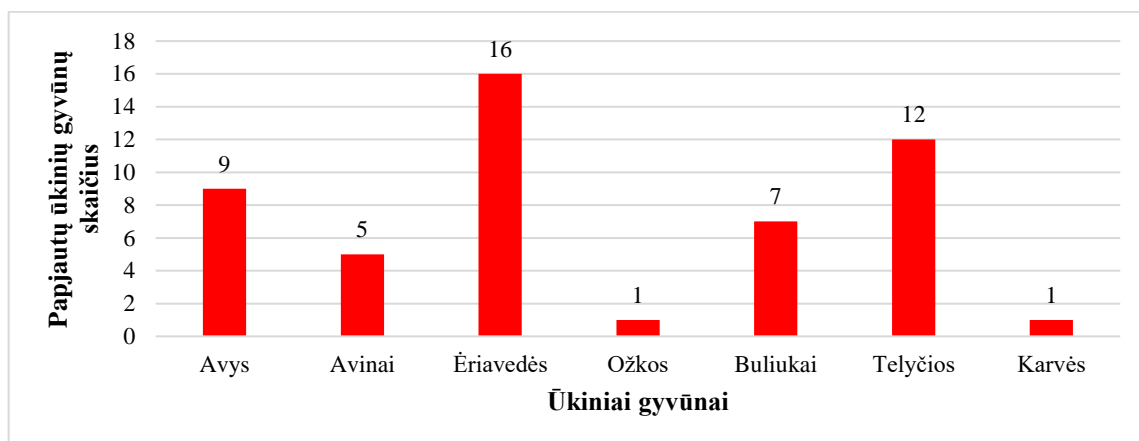
Analizuojant vilkų daromos žalos dėšningumus, atsižvelgiant į žalos atvejų pasiskirstymą įvairiais sezonais, buvo susumuoti visi žalos atvejai, įvykę nuo 2019 iki 2021 metų mėnesiais (2 pav.).

2 pav. Vilkų daromos žalos atvejų dėšningumas

2 paveikslėlyje matyti, kad per visus 3 metus daugiausia žalos atvejų fiksuota nuo liepos iki spalio mėnesio, o mažiausiai – nuo lapkričio iki gegužės mėnesių. Tam įtakos turi ūkinių gyvūnų ganymas ir vilkų mokymas jaunas

vilkiukus medžioti. Bendras žalos atvejų skaičius 2019–2021 metų laikotarpiu mėnesiais: sausio – 0, vasario – 1, kovo – 2, balandžio – 0, gegužės – 2, birželio – 3, liepos – 9, rugpjūčio – 4, rugsėjo – 8, spalio – 8, lapkričio – 0, gruodžio – 1. Nustatant vilkų daromos žalos dėšningumus 2019–2021 m. pagal papjautų gyvulių rūšį ir skaičių, duomenys pateikti 3 pav.

3 pav. 2019–2021 m. papjautų ūkinių gyvūnų rūšys ir skaičiai

3 pav. matyti, kad per 3 metus Kalvarijos savivaldybėje vilkų papjauta – 51 ūkinis gyvūnas. Daugiausia iš jų sudaro avys – 30 vnt. (59 %) (avys – 9 (18 %), avinai – 4 (10 %), ėriavedės – 16 (31 %)). Taip pat papjauta: 1 (2 %) ožka, 7 (14 %) buliukai, 12 (23 %) telyčių ir 1 (2 %) karvė.

Išvados

1. Nustatyta, kad vilkų padarytos žalos pasiskirstymas Kalvarijos savivaldybės teritorijoje 2019–2021 m. daugiausia yra Kalvarijos ir Sangrūdės seniūnijose, abiejose po 13 (34 %) žalos atvejų. Akmenynų seniūnijoje 9 (24 %) žalos atvejai. Mažiausiai Liubavo seniūnijoje – 3 (8 %) žalos atvejai.

2. Pagal sezoniskumą per 3 metus daugiausia žalos atvejų fiksuojama nuo liepos iki spalio mėnesių – 29, mažiausiai – nuo lapkričio iki birželio mėnesių – 9.

3. Per analizuojamą laikotarpį Kalvarijos savivaldybės teritorijoje iš viso vilkų buvo papjauta 51 vnt. ūkinių gyvūnų, iš jų: avių – 30 vnt. (59 %), ožkų – 1 vnt. (2 %), buliukų – 7 vnt. (14 %), telyčių – 12 vnt. (23 %), karvių – 1 vnt. (2 %).

Literatūra

- Andersen, V. Harms, R. Caniglia, S.D. Czarnomska, E. Fabbri, B. Jędrzejewska, G. Kluth, A.B. Madsen, C. Nowak, C. Pertoldi, E. Randi, I. Reinhardt, A.V. Stronen. 2015 L.W Long-distance dispersal of a wolf, *Canis lupus*, in northwestern Europe. *Mammal Research*, Vol. 60, pp. 163-168
- Bradley, H.S. Robinson, E.E. Bangs, M.D. Jimenez, J.A. Gude, T. Grimm. 2015 E.H. Effects of wolf removal on livestock depredation recurrence and wolf recovery in Montana, Idaho, and Wyoming. *Journal of Wildlife Management*, Vol. 79, pp. 1337-1346
- Breitenmoser, C. Angst, J.-M. Landry, C. Breitenmoser-Würsten, J.D.C. Linnell, J.M. 2005. Weber Non-lethal techniques for reducing depredation. 2005 U. R. Woodroffe, S. Thirgood, A. Rabinowitz (Eds.), *People And Wildlife: Conflict Or Coexistence?*, Cambridge University Press, Cambridge, UK, pp. 49-71
- Browne-Núñez, A. Treves, D. MacFarland, Z. Voyles, C. Turng. 2015 C. Tolerance to wolves in Wisconsin: a mixed-methods examination of policy effects on attitudes and behavioral inclinations. *Biological Conservation*, Vol. 189, pp. 59-71
- Chapron, P. Kaczensky, J.D.C. Linnell, M. von Arx, D. Huber, H. Andrén, J.V. López-Bao, M. Adamec, F. Álvares, O. Anders, L. Balčiauskas, V. Balys, P. Bedó, F. Bego, J.C. Blanco, U. Breitenmoser, H. Brøseth, L. Bufka, R. Bunikyte, P. Ciucci, A. Dutsov, T. Engleder, C. Fuxjäger, C. Groff, K. Holmala, B. Hoxha, Y. Iliopoulos, O. Ionescu, J. Jeremić, K. Jerina, G. Kluth, F. Knauer, I. Kojola, I. Kos, M. Krofel, J. Kubala, S. Kunovac, J. Kusak, M. Kotal, O. Liberg, A. Majić, P. Männil, R. Manz, E. Marboutin, F. Marucco, D. Melovski, K. Mersini, Y. Mertzanis, R.W. Mysłajek, S. Nowak, J. Odden, J. Ozolins, G. Palomero, M. Paunović, J. Persson, H. Potočník, P.Y. Quenette, G. Rauer, I. Reinhardt, R. Rigg, A. Ryser, V. Salvatori, T. Skrbinšek, A. Stojanov, J.E. Swenson, L. Szemethy, A. Trajçe, E. Tsingarska-Sedefcheva, M. Vána, R. Veeroja, P. Wabakken, M. Wölfl, S. Wölfl, F. Zimmermann, D. Zlatanova, L. Boitani. 2014 G. Recovery of large carnivores in Europe's modern human-dominated landscapes. *Science*, Vol. 346, pp. 1517-1519
- Ciucci, L. Boitani. 1998 P. Wolf and dog depredation on livestock in central Italy. *Wildlife Society Bulletin*, Vol. 26, pp. 504-514.

7. Dokumentations- und Beratungsstelle des Bundes zum Thema Wolf. 2019 DBBW, Wolfsvorkommen in deutschland. Available online at <https://www.dbb-wolf.de/Wolfsvorkommen>.
8. Fechter, D., Storch, I., 2014. How many wolves (*Canis lupus*) fit into Germany? The role of assumptions in predictive rule-based habitat models for habitat generalists. *PLoS One*, Vol. 9, e101798.
9. Flörcke, T. Grandin. 2013. Loss of anti-predator behaviors in cattle and the increased predation losses by wolves in the Northern Rocky Mountains. 2013 C. *Open Journal of Animal Sciences*, Vol. 3, pp. 248-253
10. Fritts, R.O. Stephenson, R.D. Hayes, L. Boitani. 2003 S.H. Wolves and humans. L.D. Mech, L. Boitani (Eds.), *Wolves: Behavior, Ecology and Conservation*, University of Chicago Press, Chicago, IL, pp. 289-316
11. Iliopoulos, S. Sgardelis, V. Koutis, D. Savaris. 2009 Y. Wolf depredation on livestock in central Greece. *Acta Thetiol.*, Vol. 54, pp. 11-22.
12. Kaczensky, G. Chapron, M. von Arx, D. Huber, H. Andren, J. Linnell. 2012 P. Status, management and distribution of large carnivores - bear, lynx, wolf & wolverine - in Europe. Report to European Commission. Available at <http://ec.europa.eu> .
13. Liberg, G. Chapron, P. Wabakken, H.C. Pedersen, N. Thompson Hobbs, H. Sand. 2011 O. Shoot, shovel and shut up: cryptic poaching slows restoration of a large carnivore in Europe. *Proceedings of the Royal Society*, Vol. 279, pp. 910-915
14. Morehouse, M.S. Boyce. 2017 A.T. Troublemaking carnivores: conflicts with humans in a diverse assemblage of large carnivores. *Ecology and Society*, Vol. 22, p. 4
15. Newsome, L. Boitani, G. Chapron, P. Ciucci, C.R. Dickman, J.A. Dellinger, J.V. López-Bao, R.O. Peterson, C.R. Shores, A.J. Wirsing, W.J. Ripple. 2016 T.M. Food habits of the world's grey wolves. *Mammal Research*, Vol. 46, pp. 255-269
16. Poudyal, N. Baral, S.T. Asah. 2016 N. Wolf lethal control and livestock depredations: counter-evidence from respecified models. *PLoS One*, Vol. 8, Article e0148743
17. Reinhardt, G. Kluth. 2007 I. Wölfe in Deutschland – status. Fachkonzept Leben mit Wölfen. Leitfaden für den Umgang mit einer konflikträchtigen Tierart in Deutschland. *BfN Skripten*, Vol. 201, p. 180 [In German]
18. Reinhardt, I., Rauer, G., Kluth, G., Kaczensky, P., Knauer, F., Wotschikowsky, U., 2012. Livestock protection methods applicable for Germany ea country newly recolonized by wolves. *Hystrix*, Vol. 23, 62e72.
19. Reinhardt, G. Kluth, C. Nowak, C.A. Szentiks, O. Krone, H. Ansorge, T. Mueller. 2019 I. Military training areas facilitate the recolonization of wolves in Germany. *Conservation Letters*, Vol. 10, Article e12635
20. Rigg, S. Findo, M. Wechselberger, M.L. Gorman, C. Sillero-Zubiri, D.W. Macdonald. 2011 R. Mitigating carnivore-livestock conflict in Europe: lessons from Slovakia. *Oryx*, Vol. 45, pp. 272-280.

WOLFS DAMAGE TO FARMS ANIMALS IN THE MUNICIPALITY OF KALVARIJA PLACE

Summary

In this scientific article, we analyzed the damage caused by wolves to farm animals in the territory of Kalvarija municipality in 2019 - 2021. Data were collected from the Department of Agriculture and Land Reclamation of Kalvarija for the period from 2019 to 2021. The distribution of damage caused by wolves in the territory of Kalvarija municipality was determined, which is mainly in Kalvarija and Sangrūda elderships. Explaining the regularity of damage caused by wolves, taking into account the seasonal distribution of damage, it was found that in three years the highest number of damage occurred from July to October, which may be affected by the wolves' ability to hunt new wolves and farm animals grazing. Explaining the regularity of the damage caused by wolves according to the type and number of farmed animals during 2019 - 2021, that 51 farm animals were slaughtered in total, of which sheep were mostly slaughtered (59%). The data were processed in Microsoft Excel.

Keywords: damage caused by wolves, farm animals.